

**Projev Lucie Fukové,
vládní zmocněnkyně pro záležitosti romské menšiny,
u příležitosti Dne památky obětí holocaustu
a předcházení zločinům proti lidskosti
Senát Parlamentu České republiky,
27. ledna 2026**

Vážené dámy, vážení pánové, milí přátelé,

dnes si společně připomínáme oběti holocaustu, a to i romského holocaustu. Ten byl v minulosti často přehlížený nejen v literatuře, učebnicích a médiích, ale i v samotných romských rodinách. Přitom u nás snad neexistuje romská rodina, které by se nějakým způsobem nedotknul.

Komu by neumřel příbuzný v koncentračním táboře nebo jehož blízcí by nebyli věznění či perzekvováni. V Česku se z původních 6 500 Romů a Sintů vrátilo po válce domů necelých 600. A zde je třeba dodat, že se na celém systému a násilí nepodíleli jen Němci, ale také Češi.

S koncem druhé světové války však nepřišel konec pronásledování a perzekucí. A nebyl to také konec traumatu, které se přenášelo a přenáší na další generace. Ti, kdo přežili, nebo i jejich potomci často trpěli psychickými problémy, které se neřešily. O svém traumatu nehovořili ani se svými nejbližšími, natož veřejně.

V Letech u Písku vznikl prasečák, do Hodonína u Kunštátu se jezdilo na rekreaci a romský holocaust měl být vymazán z historie.

To se naštěstí nepodařilo díky práci řady přeživších, občanských aktivistů a aktivistek, akademiků a akademiček a také politiků a političek. Na místech bývalých koncentračních táborů teď máme důstojná pietní místa, kam každoročně jezdí veřejnost i vrcholní představitelé státu a diplomaté.

Postupně se daří dostávat romskou historii, kulturu i témata soužití s menšinami do vzdělávacích materiálů. Vychází romská literatura, loni jsme na Úřadu vlády uspořádali s Ústavem pro soudobé dějiny unikátní třídenní česko-německou konferenci o Dědictví holocaustu z pohledu potomků přeživších.

Právě tento pohled je klíčový v tom, jak bychom měli na tuto kapitolu dějin nahlížet, jak přistupovat k pietním místům i k výkladu historie pro mladší generace.

Na druhou stranu je ale potřeba připomenout, že do dnešní doby nedošlo k majetkovému odškodnění obětí romského holocaustu.

Před dvěma lety stál na tomto místě Michal Mižigár a z jeho úst tu zazněla slova: „Až bude anticikanismus neboli rasismus proti Romům brán vážně jako antisemitismus, tehdy budu moci se zúčastňovat těchto setkání jako dnes s tím pocitem, že jsme se z tohoto poučili a politici při pokládání věnců slova ‚aby se to už nikdy neopakovalo‘ myslí skutečně vážně.“

Přijmout definici anticikanismu se nám v rámci Senátu, Poslanecké sněmovny i Vlády ČR na jaře 2024 skutečně podařilo. Byl to významný posun ve vnímání nebezpečnosti protiromských postojů a jejich vlivu na každodenní životy stovek tisíc lidí.

Ted' musíme napnout všechny síly, abychom se naučili s touto definicí pracovat v praxi. Musíme důrazně odsuzovat všechny projevy nenávisti, rasismu a xenofobie.

Tyto temné proudy se vynořily v plné síle v 90. letech, kdy se lidé jako já báli chodit ven, cestovat vlakem nebo navštívit koncert, kdy byly zavražděny desítky Romů a mnohem víc jich bylo zraněno jen kvůli barvě jejich pleti... Když byla potom v roce 2009 málem zavražděna tehdy dvouletá Natálka – mj. tři ze čtyř pachatelů tohoto odporného činu jsou dnes na svobodě – mysleli jsme si, že je definitivní konec veřejně projevovaného protiromského rasismu.

Bohužel poslední měsíce ukazují opak. Jako by části společnosti otrnulo. Jako by se lidé předháněli v tom, kdo bude „méně korektní“, zejména v online prostoru. Toto nelze brát na lehkou váhu, protože pak mohou mít třeba i lidé, kteří nedávno ve vlaku rasisticky napadali malé romské fotbalisty, pocit, že nedělají nic nepatřičného.

A to ani nehovořím o strukturálním rasismu např. ve školství, justici, na trhu práce nebo v bydlení.

Pro nás Romy má dnešní připomínka zvláštní váhu. Romové přežili staletí útlaču, nucených asimilací, pogromů i Porajmos – romský holocaust. Přežili díky komunitě, rodinám, tradicím, víře, kultuře a vzájemnosti. Naše přežití nikdy nebylo samozřejmé.

Právě proto máme i dnes odpovědnost ozvat se proti nespravedlnosti – ať je namířena proti komukoli.

Dnes vzdáváme úctu všem obětem holocaustu, židovským, romským i dalším. A slibujeme, že jejich příběhy a poselství budou žít dál, že nezapomeneme.

Děkuji vám.